

Яковець І. О.

канд. мистецтвознавства,
доцент кафедри дизайну

Чугай Н. М.

аспірант

Черкаський державний технологічний
університет

МЕБЛІ-ТРАНСФОРМЕР: ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА МЕХАНІЗМИ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Анотація. В статті проаналізовано причини виникнення меблів, що трансформуються. Розглянуто багатофункціональні меблі, які виконують декілька функцій в умовах обмеженого простору. Визначено основні механізми трансформації меблів-трансформерів.

Ключові слова. Меблі, функція, морфологія, трансформер, гіпертрансформер, «зникаючі меблі».

Аннотация. Яковець И. А., Чугай Н. Н. Мебель-трансформер: предпосылки возникновения и механизмы трансформации. В статье проанализированы причины возникновения трансформирующейся мебели. Рассмотрена многофункциональная мебель, которая выполняет несколько функций в условиях ограниченного пространства. Определены основные механизмы трансформации мебели-трансформеров.

Ключевые слова: Мебель, функция, морфология, трансформер, гипертрансформер, “исчезающая мебель”.

Annotation: Yakovets I. A., Chugai N. N. Furniture-transformer: prerequisites of formation and transformation mechanisms. The article analyzed the reasons of occurrence of transforming furniture. Considered multifunctional furniture, which serves several functions in the conditions of the limited space. Defined are the main mechanisms of transformation of the furniture-transformers.

Key words: Furniture, function, morphology, transformer, gipertransformer, “disappearing furniture”.

Постановка проблеми. Особливість сучасного проектування меблів, організації предметно-просторового середовища – відхід від традиційних форм і використання останніх досягнень науки і техніки [2].

Об'єкти предметно-просторового світу мають властивість змінювати свої первісні форми і параметри в процесі існування або експлуатації, тобто трансформуватися.

Необхідність поєднувати в одній кімнаті функції спальні, вітальні, дитячої і кабінету; наявність тісної кухні; відсутність підсобних приміщень викликало гостру потребу в меблях, які могли б трансформуватися.

Зв'язок роботи з науковими планами. Напрямок дослідження, проведеного згідно плану науково-дослідної роботи Черкаського державного технологічного університету. Робота виконана в рамках реалізації Постанови Кабінету міністрів України № 37 від 20.01.1997 р. “Про першочергові заходи щодо розвитку національної системи дизайну та ергономіки і впровадження їх досягнень у промисловому комплексі, об'єктах житлової, виробничої і соціально-культурної сфер”.

Мета статті – виявити передумови виникнення меблів, що трансформуються, та механізмів їх трансформації.

Аналіз останніх досліджень та виклад основного матеріалу. Італійський дизайнер-експериментатор Джо Коломбо вводить в користування термін «зникаючі меблі» [6].

Досягнення сучасної дизайнерської думки, що об'єднали в собі, з високотехнологічними матеріалами, меблів трансформери мало нагадують своїх попередників. Дивани- і крісла-трансформери з розкладними механізмами і можливістю регулювання положення тіла; підліткові ліжка-трансформери на роликах, що виїжджають з шафи тільки на ніч; комп'ютерні столи-трансформери, за якими можна працювати сидячи і стоячи – усе це продукція меблевих фабрик.

В принципі, трансформер – будь-який предмет, конфігурацію якого можна цілеспрямовано змінити. Продавці і виробники меблів називають трансформерами лише ті моделі, в яких одночасно можуть змінюватися розміри і висота. Такий трансформер – не просто модний, але і дуже корисний предмет меблів.

У перекладі з англійської мови transform – означає перетворювати, тобто це багатофункціональні меблі, які виконують декілька функцій в умовах обмеженого простору. У термінологічному словнику з дизайну і ергономіки знаходимо наступне визначення поняття. Трансформація (у дизайні) – перетворення, зміна структури і форми об'єкта дизайну [3].

Найбільшого поширення меблі-трансформер отримали у другій половині ХХ століття, коли масова забудова великих міст призвела до появи великої кількості малогабаритних квартир. Необхідність поєднувати в одній кімнаті функції спальні, вітальні, дитячої і кабінету, наявність тісної кухні, відсутність підсобних приміщень викликало гостру потребу в меблях, які могли б забезпечити сім'ї комфортне проживання в нових умовах.

Надійшла до редакції 20.01.2012

Подальший розвиток меблів з декількома функціями був обумовлений появою типового і обмеженого за площею житла. Але стали з'являтися і ексклюзивні, дизайнерські меблі, які виконували декілька функцій.

Отже, з року в рік, удосконалюючись, меблі-трансформер перетворилися з необхідності на цілком звичну річ. Сьогодні важко уявити сучасне життя, наприклад, без такого звичного усім нам дивана-ліжка. У нього з'явилося безліч різновидів і конструкцій: з механізмом викочування або відкидання, диван-книжка або диван-розкладачка. І як правило, диван-ліжка обладнаний ящиком для білизни. Іноді трапляються і зовсім складні моделі з додатковими модулями або можливістю прибрати майже усе, але переважно, дуже складні конструкції не дуже надійні в експлуатації.

Мабуть, те, що меблі-трансформер такі популярні у всьому світі, це закономірне явище. Сучасність диктує свої правила: міста ростуть, площі квартир зменшуються. Зберегти відчуття комфорту і не перетворити свій будинок на музей потрібних і не дуже речей, допоможуть практичні меблі-трансформер. До їх переваг належить гранична функціональність і економія простору. Багато дизайнерів охоче звертаються до цього жанру, резонно вважаючи, що саме за ним майбутнє. З кінця ХІХ століття, коли побут став демократичнішим, трансформовані меблі набули великої актуальності. Жити в особняку могли собі дозволити одиниці, а найпоширенішим типом міського житла стала наймана квартира в прибутковому будинку.

Для зручності і економії місця ідеальним рішенням і альтернативою гостинній кімнаті стали дивани-ліжка в стилі модерн. Вони могли мати функціональні надбудови у вигляді полиць і бічних тумбочок. Також з'явилися трансформовані ліжка у вигляді шафи де можна було зберігати постільне приладдя і умивальний прилад з усіма предметами для ранкового туалету. Набуло поширення спальне місце для прислуги у вигляді кухонного столу-ліжка, такого, що мав вигляд тумби, куди, власне, і забиралося саме ліжко. Німецька фабрика, що продавала цю новинку, робила особливий акцент на технічній легкості в користуванні. Трохи пізніше з'явилися меблі-контейнер, які були компактно упакованим пристроєм з різноманітними функціями, наприклад, скриня-шезлонг для солдатів, розміром 60x70 см, здатний вмістити в себе усе необхідне для похідного життя. Сьогодні такі меблі називаються "Мобільним офісом для військово-польових робіт" [1].

До 20-х років ХХ століття функціональні меблі набули гідного зовнішнього вигляду: тепер вони не просто економили простір, вони його прикрашали. Окрім стандартних речей з'являються ексклюзивні меблі, виконані ручним способом в єдиному екземплярі як особливий авангардний дизайн-продукт: журнальні столики з регульованою висотою із скла і металу, настінні дзеркала з прихованим об'ємом для туалетних речей і багато чого іншого. До кінця століття намітилася нова тенденція, яка є актуальною і в наш час: так звані "зникаючі меблі", що з'являються лише у момент необхідності. Одним з найяскравіших представників цієї ідеї став італійський дизайнер-експериментатор

Джо Коломбо. Він створив універсальний житловий контейнер для підлітка у формі паралелепіпеда розміром з ліжко, де знаходилися письмовий стіл, стілець і ящик для зберігання білизни, одягу і книг. Конструкція працює за принципом "матрьошки" і є дуже популярною у наш час, наприклад, в Японії [6].

Коломбо також запропонував новий погляд на те, як треба сидіти. Він оприлюднив "Додаткову систему проживання" (Additional living system), що складається з поліуретанових подушок шести різних розмірів, які можна поєднувати в різних комбінаціях. Так з'явилося крісло Tube (рис. 1), зроблене зі сталевих циліндрів, оббитих тканиною з поліуретанової піни і сполучених гумовими перехідниками. Елементи цього крісла можуть бути з'єднані у великій кількості комбінацій [6].

У наше століття раціональності і тяги до мінімалізму сама по собі наявність меблів не настільки важлива, як їх можливості і функції. Відповідно до функціональних особливостей розглянемо меблі, що трансформуються або меблі з додатковими технічними пристроями для трансформації.

Ліжко-трансформер. Ліжко – це сьогодні абсолютно невід'ємний предмет інтер'єру. Але якщо квартира не настільки масштабна, щоб виділити цілу кімнату виключно під спальню, необхідно подумати про ліжко, що не заважатиме переміщатися в денний час. Найпоширеніший варіант вирішення проблеми – диван, що розкладається в ліжко. Він виробляється практично всіма меблевими фабриками – від елітних до найекономічніших. Механізмів трансформації існує більше десятка, але найчастіше використовуються наступні: «книжка» (її різновиди – кушетка або «єврокнижка» і «клік-кляк»), «акордеон», «викочування» і «дельфін». А ще існують такі типи механізмів, як американська розкладачка, «батерфляй», «каскад», поворотний механізм, «седаліфт», «софа-д», «НОВА».

Перевагами механізмів типу «книжка» (її європейського аналога – кушетки або «єврокнижки», розробленої в Німеччині) є більш ґрунтовні, порівняно з іншими, механізми – тут і спальне місце, і ємність для зберігання білизни, причому дуже велика (у «єврокнижки»). Існує можливість видалити подушки спинки і підкокітники, за ручку висунути сидіння дивана вперед і опустити спинку в горизонтальне положення. Вдосконаленим аналогом «книжки» є модель «клік-кляк». У ній передбачено додаткове положення спинки «релакс», завдяки якому людина може перебувати в положенні напівлежачи. Слід мати на увазі, що звичайну «книжку» доводиться відсовувати від стіни, а «єврокнижку» і «клік-кляк» – ні.

Перевагами французького дивану, що розкладається, є те, що при його використанні не втрачається зовнішній вигляд паркету, не псується довго ворсовий килим. А, крім того, він дуже простий у користуванні. Дана конструкція передбачає механізм «седафлекс». Легкий диван, що розкладається, отримав назву повсякденного вжитку – «розкладачка». Ложе в ньому зроблене з брезенту, укріпленого рейками. Зате в складеному вигляді такий диван дуже компактний і не займає багато місця, а його дизайн може бути найрізноманітнішим.

Рис. 1. Крісло-трансформер Джо Коломбо

Рис. 2. Стіл-трансформер Мартина Земмера

Рис. 3. Меблі-трансформер для дитячої кімнати

Рис. 4. Меблі-трансформер для кухні

Механізм «акордеона» складається і розкладається з надзвичайною легкістю: необхідно лише підняти сидіння до клацання, і спальне місце саме «виїжджає» вперед.

Напевно, найчастіше зустрічається такий варіант трансформації як *софа, що викочується*. Його переваги – в особливій надійності механізму та наявності ящиків для білизни. Спочатку за царгу (це нижня лицьова панель) слід витягнути сидіння, що складається з двох частин, розташованих одна над іншою. Третя частина стає підголівником і ховається в спинці. Цей механізм, незважаючи на легкість роботи з ним, досить складний у виготовленні і встановлюється в дорогих моделях.

Все більш актуальним, стає варіант «*шафаліжка*» – тобто, власне кажучи, ліжка, у складеному вигляді заховане у шафу. Це невід'ємний елемент інтер'єрів у стилі мінімалізму.

Ще один ліжковий «гібрид» – це так зване ліжко-подіум. У цьому випадку спальне місце виїжджає на роликах з подіуму – спеціальної дерев'яної конструкції, як би піднімається підлогу. Зазвичай подіум має висоту від 20 до 50 см, що цілком достатньо для ліжка. У кутові дивани встановлюється механізм типу «*дельфін*». Маніпуляції при розкладанні «дельфіна» нагадують пірнаючого дельфіна, що і послужило назвою механізму.

Стіл- і стільці-трансформери. У деяких меблевих трансформерів наче «зашифроване» все життя маленької людини, весь шлях її розвитку. Спочатку у неї є пеленальний столик, а через декілька років цей об'єкт перетворюється в столик для ігор з маленьким стільчиком, потім він же стає партою (при цьому у стільчика «підростають» ніжки), а потім і зовсім комп'ютерним столом. Інший варіант – письмовий стіл стає креслярською дошкою або мольбертом.

Столи-трансформери завоювали популярність в організаціях, що займаються проведенням виїзних заходів, оскільки саме складні меблі дозволяють мобільно виїхати на територію, яку замовник вважає прийнятною для проведення урочистості або церемонії. Стільці-трансформери акуратно упаковуються всередину розкладних столів для банкетів, щоб в найвідповідніший момент стійко розміститися на будь-якій поверхні (рис. 1).

Деякі варіанти мають різну схему транспортування: складаються в комплексі зі своїми супутниками – вуличними столами, ну а інші самостійно збираються у стопку. Столи-трансформери здатні приймати різні положення, підлаштовуючись під предметно-просторове середовище і потреби клієнта.

Стіл-трансформер німецького дизайнера Мартіна Земмера пропонує безліч варіантів використання простору (рис.2). При необхідності стіл-трансформер перетворюється в складну конструкцію, що складається з незліченних полиць і скриньок. Кількома рухами стіл-трансформер перетворюється в офісний стіл. Як і більшість дизайнерських ідей меблів, що трансформуються, стіл-трансформер Мартіна Земмера поки що не продається.

Шафи-трансформери. Дитячі стелажі також здатні трансформуватися відповідно до вмісту, для якого вони призначені. Шафи для іграшок з легкістю стають полицями для книг і дисків. Полички вільно змінюють висоту, забираються і вставляються, так само як і інші вставні або висувні елементи. Завдяки цьому є можливість змінювати як зовнішній вигляд стелажу (шафи), так і його призначення. Якщо ж для дитини більш актуальним буде повністю звільнити простір, меблевий трансформер може майже зникнути, скластися як би «сам у себе» (рис.3) [5].

Висновки. Функціонально-морфологічна трансформація є основною при вирішенні завдань економії простору та дозволяє отримати максимальний дизайнерський ефект мінімальними засобами. Найбільш повно трансформація реалізується при створенні багатоелементних, багатопредметних, у тому числі середовищних комплексів, що володіють якістю гнучкості.

Таким чином, принцип трансформації, що базується на застосуванні сучасних технологій, є одним з основних засобів формування в дизайні.

Література:

1. Дейян, Анна и Лоик Троадек. Дизайн интерьера – Москва: Прогресс, 1994.
2. Мигаль С. П. Основы проектирования мебели – Львов: Изд-во при Львов. гос. ун-те, 1989, – 166 с.,
3. Дизайн і ергономіка. Термінологічний словник для студентів інженерно-педагог. спеціальностей / А.Т. Ашеро [та ін.]; під загальною ред. Свірка В.О., Ашерова А.Т. – Харків: видавництво НТМТ, 2009. – 100 с.
4. Електронний ресурс: <http://annin.ru/?p=3075>
5. Електронний ресурс: <http://beauty-energy.ru/Статьи/Промдиз/Мебель-трансф=1>
6. Електронний ресурс: <http://arx.novosibdom.ru/node/525>